

PLASY

BABINA, HORNÍ HRADIŠTĚ, LOMNIČKA,
NEBŘEZINY, ŽEBNICE

STRÍPKY Z HISTORIE A SOUČASNOSTI

HISTORIE PLAS A OKOLÍ

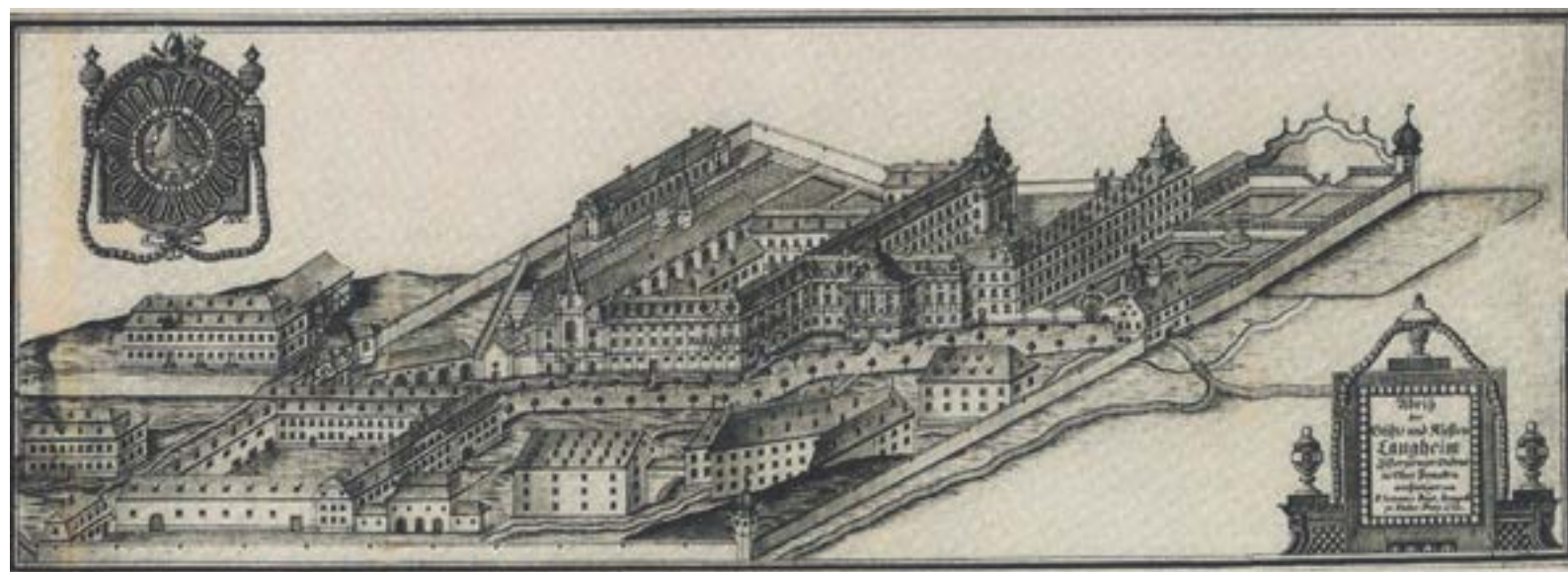

Plasy na kresbě Jana Willenberga, kolem roku 1600

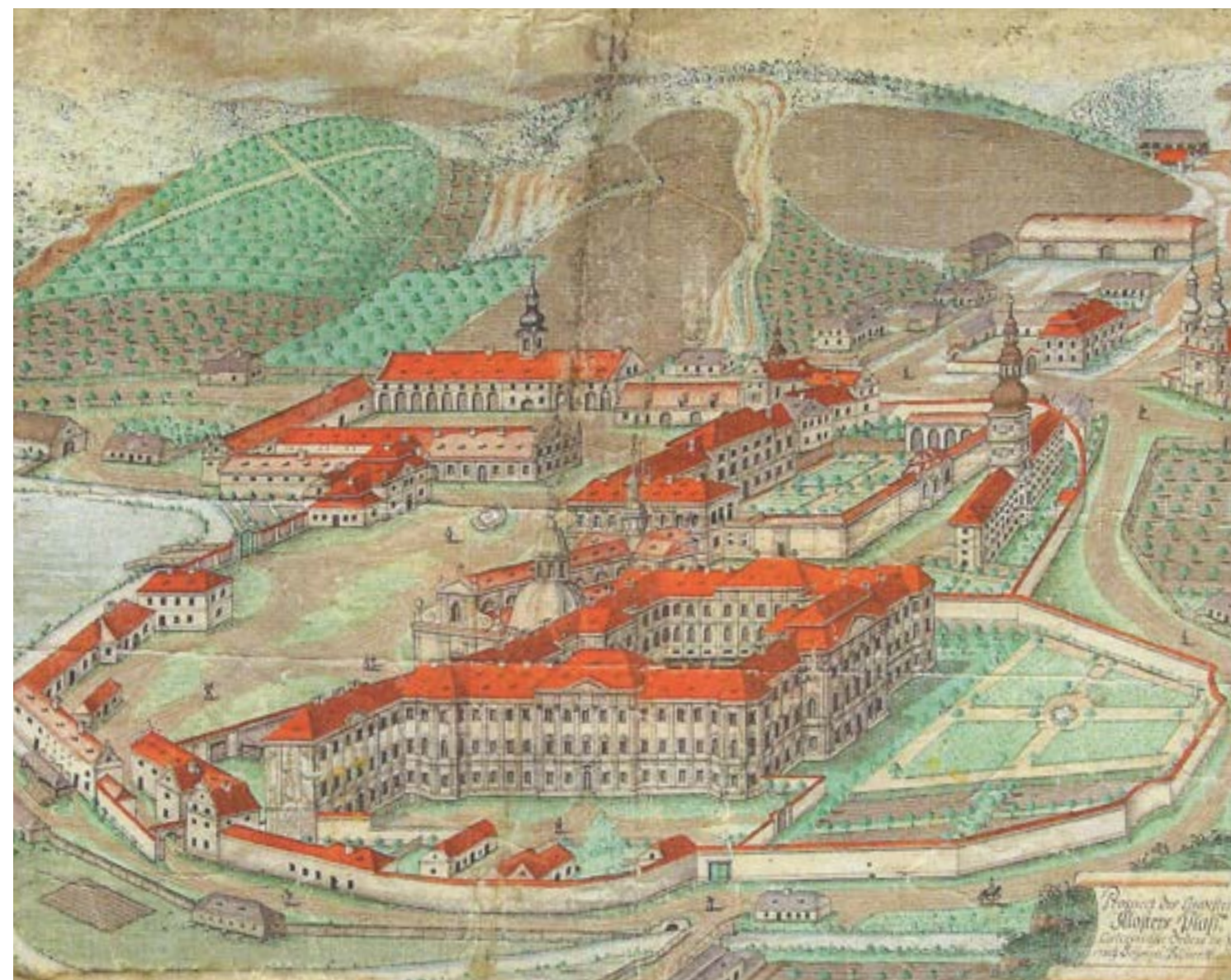
Historie Plas začíná roku 1144, kdy kníže Vladislav II. založil cisterciácký konvent. Věnoval mu knížecí dvorec zvaný Platz a pět vesnic. Učinil tak v rámci kolonizace málo osídlených míst západních Čech. Již předtím ale byla zdejší krajina osídlena, první stopy sahají až do období halštatského a laténského. Dne 25.3. 1145 dorazili do plaského údolí první mniši z německého Langheimu. Období let 1154–1204 tady vyrostly budovy konventu a baziliky. Klášter velmi prosperoval za vlády krále Václava I., který

v Plasích několikrát pobýval.

Ve 14. století už pod správu řeholníků spadalo sedmdesát vesnic. Také kolem kláštera byla vybudována vesnice. Pohroma přišla během husitských válek, kdy byl klášter vydrancován a vypálen. Na přelomu 16. a 17. století, kdy panství patřilo Gryspekům, spadalo pod klášter jen pět vesnic a jeden hospodářský dvůr. Roku 1620 Plasy vydrancovali nizozemští vojáci, kteří krajem táhli na pomoc českým stavům.

Plaský klášter na malbě Johanna Roppelta, konec 18. století

Klášter v Plasích na kolorované kresbě, konec 19. století

Pohled na Plasy, 1824

CELKOVÉ POHLEDY

Panoramatický pohled od silnice na Plzeň, 1962

Jiný pohled na Plasy od silnice na Plzeň, 1974

*Lomnička, 2023**Lomany, 2023**Nebřeziny, 2023**Babina, 2023*

PAMÁTKY

KLÁŠTERNÍ AREÁL – NOVÝ KONVENT

Konvent a okolí po požáru, 1894

Konvent v plné kráse, po roce 1900

Současnou monumentální barokní podobu získal klášterní areál v 17. a 18. století. Konvent byl stavěn v letech 1711 až 1736. Na přestavbě se podílela řada významných architektů své doby jako J. B. Santini-Aichel či J. B. Mathey. Za novou podobou kláštera stáli hlavně osvěceni opati Ondřej Trojer a Eugen Tyttl. Po zrušení kláštera Josefem II. v roce 1785 přešel do správy náboženského fondu. Poslední úpravy provedl v 19. století tehdejší kancléř Metternich, který se stal jeho vlastníkem v roce 1826. V roce 1995 byl areál prohlášen národní kulturní památkou. Unikátní stavba nového konventu v duchu Santiniho barokní gotiky je postavena na vodě – do terénu byly vyhloubeny

příkopy, které se zaplavily vodou. Do jejich dna bylo zatlučeno přes 5000 dubových kůlů a na ně byly instalovány dřevěné rošty. Na tyto rošty pak byly položeny kamenné základy nové budovy. Ta vyrostla podle plánů architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichela a pod dozorem místního stavitele Matěje Ondřeje Kondela. Fresky a obrazy vytvořili Jakub Antonín Pink, František Antonín Müller a Josef Kramolín, v kostele jsou dodnes díla Petra Brandla. Konventní budovu po Santiniho smrti dokončoval Kilián Ignác Dientzenhofer. V budově jsou dvě stavebně unikátní mohutná hlavní schodiště a postranní šnekové elipsoidní schodiště bez středního vřetene.

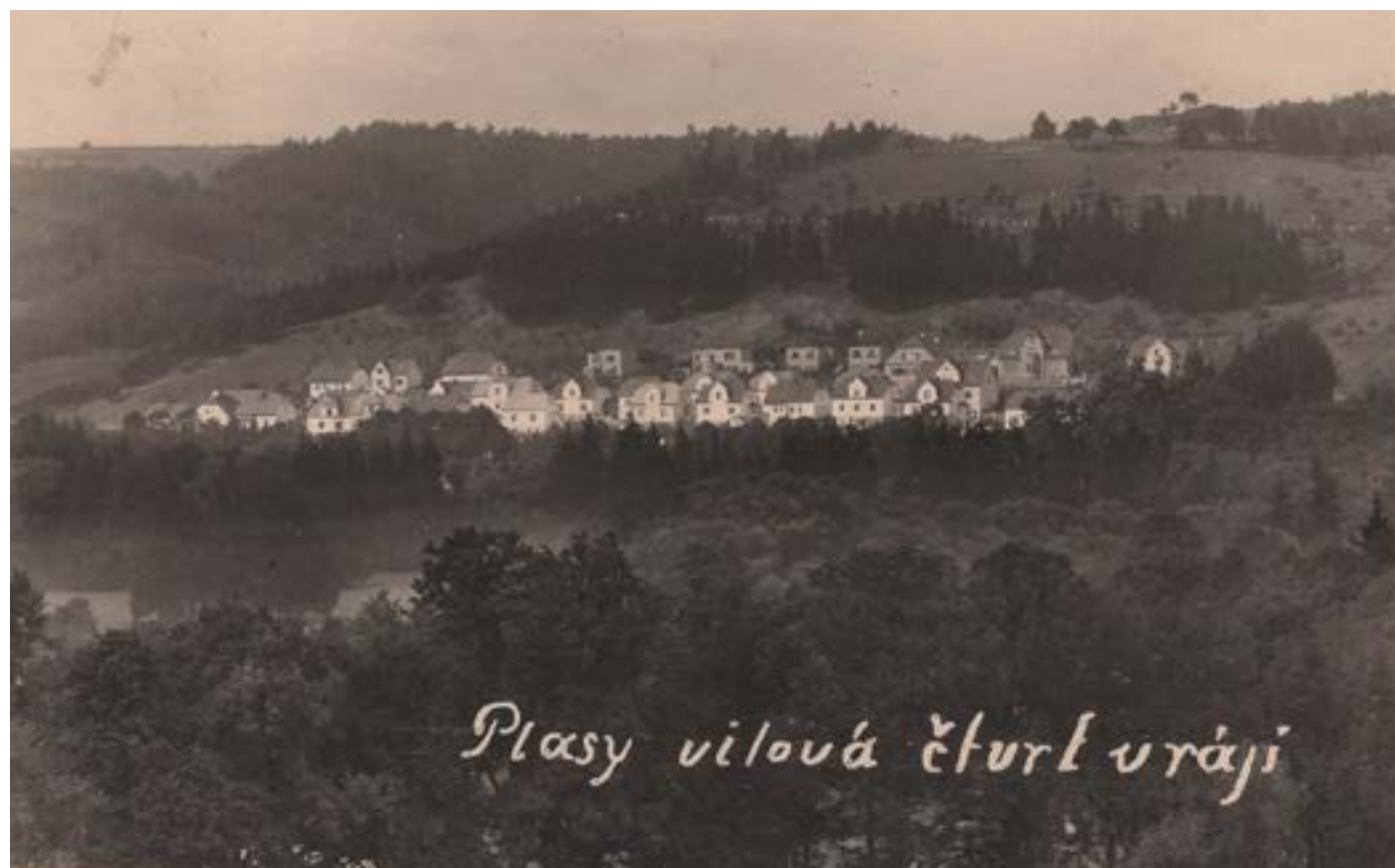
Konvent na barevné pohlednici, 1910

Pohled na konvent přes rybník, v popředí vodárna, 1935

V RÁJI, STŘELNICE, WERK

Vilová čtvrť v Ráji, 1937

Vlevo část vil v Ráji, vpravo budova ředitelství hutě, 1935

Domy Na Střelnici, 1958

Bytový dům u pekárny u Werku, 1976

Výstavba bytových domů Na Střelnici, 1956

Víly u Werku, 30. léta 20. století

Lipová ulice dnes

OKOLNÍ PŘIDRUŽENÉ OBCE

BABINA

Pohled na návěs, začátek 20. století

Podle archeologických průzkumů byla lokalita osídlena již v pozdní době halštatské. První písemná zpráva pochází z roku 1175. Obec na březích Nebřezinského potoka patřila po založení plaského kláštera do jeho majetku. Klášter se dostal po husitských válkách do hospodářských těžkostí a Babinu zastavil. Vystřídalo se zde několik rodů (například Kolovratů), až roku 1623 se Babina vrátila do majetku kláštera. Když byl klášter roku 1785 zrušen, dostala se Babina do vlastnictví náboženského fondu a od roku 1826 patřila rodině Metternichů. V roce 1850 se Babina osamostatnila. K významným místním památkám patří kaple z 18. století a velké hospodářské usedlosti podél silnice. Z 19. století jsou kamenné kříže v obci a u cesty do Plas. Na

začátku 20. století se u Babiny těžilo černé uhlí. V dole Stará šachta, který vlastnil Klement Metternich, se dobývala sloj o mocnosti 0,6 až 1 metru v hloubkách okolo osmi až dvaceti metrů. Nejpozději roku 1918 byl provoz ukončen. V roce 1912 tady tři společníci vybudovali strojní cihelnu, která fungovala do třicátých let. V letech 1934–1935 si Babina postavila vlastní školu, která ale byla v roce 1962 pro málo dětí zavřena. Roku 1950 bylo založeno Jednotné zemědělské družstvo, které postavilo drůbežárnu v Močidlech a nový vepřín.

V osmdesátých letech 20. století si Babinští v rámci akce „Z“ postavili novou prodejnu potravin. V obci má tradici výroba oken a v posledních letech i jogurtů.

Původní stavení, začátek 20. století

Cihelna, začátek 20. století

Lidová slavnost, 20. léta 20. století

Lidová slavnost, 20. léta 20. století

Máje na návsi, 30. léta 20. století

Shromáždění u pomníku obětem světových válek, 40. léta 20. století

Pohled ze skalky nad Babinou, nedatováno

ŠKOLSTVÍ

Počátky školství v Plasích se datují již od středověku. Klášterní škola zde pravděpodobně byla od 12. století. Do zrušení kláštera v roce 1785 fungovala internátní klášterní škola určená k výchově budoucích řeholníků. Po reformách Marie Terezie vznikla první veřejná škola. Vyučování probíhalo ve špitále, což byl dřevěný domek pro chudé poutníky nad hlavní klášterní branou. V roce 1805 dřevěná budova vyhořela, a proto se škola přestěhovala do konventu. V polovině 19. století chodilo do dvou tříd zhruba 300–350 žáků. Vyučoval zde jeden učitel s pomocníkem

ve dvou třídách. Proto byly později zřízeny další dvě třídy, ale počet žáků ve třídě byl stále velmi vysoký (kolem 80). Přeplněné třídy, nedostatečné vytápění a špatné hygienické podmínky vedly k časté nemocnosti žáků.

Ke zlepšení situace došlo až po vzniku samostatného Československa, kdy byla v Plasích v roce 1921 zřízena měšťanská škola v konventu. Budova bývalého kláštera poskytovala své prostory k výuce téměř 130 let a vystřídalo se zde 100 světských učitelů (67 učitelů a 33 učitelek).

ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Na novou školní budovu si musely Plasy počkat až do roku 1934, kdy se stala chloubou celého kraje. Ve Školní ulici byla postavena na základě projektu Hanuše Zápala Masarykova obecná a měšťanská škola. V padesátých letech 20. století byla v Plasích zřízena jedenáctiletá střední škola zahrnující tři stupně vzdělávání (třetí stupeň byl zakončen maturitou). Pro narůstající počet žáků stávající budova nestačila. Situaci bylo nutné řešit přístavbou nebo stavbou nové budovy školy. Konečné rozhodnutí pro výstavbu nové školy padlo v roce 1959. Nový školní areál o dvou pavilonech byl umístěn na polích nad sv. Václavem a stal se novou dominantou města. Slavnostní otevření nové školní budovy se uskutečnilo 19. srpna 1962. Byla zde umístěna základní devítiletá škola, střední všeobecně vzdělávací škola a mateřská škola. V důsledku otevření nové školní budovy došlo ke zrušení malotřídek v Pláních (1962), v Babině (1962), v Lomničce (1967) a v Žebnici (1975).

Původní obecná a měšťanská škola po dokončení, 1934

Školní budova, 1962

Na plaské ZDŠ byla zřízena první odborná učebna pro výuku jazyků v tehdejším Západočeském kraji podle návrhu učitele Jiřího Svobody za odborné spolupráce zaměstnance Okresní správy spojů pana Františka Labeckého. Podstatou nového způsobu výuky bylo propojení učitele s každým žákem pomocí elektro-technického zařízení.

Dnes je součástí školy budova školní kuchyně, jídelna, tělocvična, prostory pro školní družinu, školní pozemek a arboretum s okrasnými stromy a keři financované z evropských fondů. Žáci mají možnost využívat jednu odbornou učebnu PC vybavenou moderní výpočetní technikou. Do školy chodí žáci nejen z Plas, ale i z okolních obcí. Na druhý stupeň přecházejí žáci ze ZŠ Mladotice.

Objekt dnes slouží střední odborné škole

Budovy základní školy, 1962

Pohled od cesty na Plzeň na nové školní budovy, 1962

Účastníci Závodu míru nad Plasy, 1967

Závod míru, 1967

Závod míru, 1967

Peloton Závodu míru opouští Plasy, 1970

Spartakiáda, 1985

Spartakiáda, 1985

Oslovy 100 let Sokola v Plasích, 2009

Fotbalisté Plas, 20. léta 20. století

Plaští fotbalisté, 1965

Fotbalisté, 70. léta 20. století

Zahájení fotbalového turnaje, 1986

Zápas na domácím hřišti, 1985

Pohled na hřiště, 1988

Na Velké louce se uskutečnila řada koncertů a rockových festivalů, 2010

Tradiční plaská pouť se nazývá Na královnu, 2024

Plaská pouť vždy nabízí bohatý kulturní program, 2024

Na Velké louce nemohou chybět i oblíbené poutové atrakce, 2024

Koncerty legendární kapely Brutus patří již dlouhá léta k oblíbeným kulturním akcím v Plasích, 2024

Rozsvěcení vánočního stromku nedaleko konventu je hezkou tradicí, 2024

LITERATURA A PRAMENY

Drozda Robert, Kornatovský Ivo: Plasy známé neznámé, 2017
 Dvořáček Petr: Jan Blažej Santini-Aichel, 2022
 Fák Jiří, Bukačová Irena: Paměť krajiny. III. Soupis drobných památek Plaska, 2008
 Fák Jiří, Schierl Jiří, Váňa Martin, Vogeltanz Jaroslav: Tajemství řeky Střely, 2017
 Kahuda Jan: Kancelář Metternich a Plasy ve světle dokumentů, 2009
 Kolektiv autorů: Pivovary od Aše po Železnou Rudu, 2016
 Kolektiv autorů: Unikátní encyklopedie na pokračování – Památky – Plasy, 2013
 Pousková Milada: Plasy, nedatováno
 Rožmberský Petr: Dvory plaských cisterciáků, 2008
 Sklenář Jaroslav: Putování po řece Stře, 2007
 Sklenář Jaroslav: Život v uplynulých letech (staletích) na Kralovicku, Plasku a Manětínsku, 2008
 Propagační materiály mikroregionu Dolní Střela, obce Nebřeziny, Aeroklubu Plasy, občanského sdružení Stará cesta
www.plasy.cz
www.klaster-plasy.cz

OBSAH

HISTORIE PLAS A OKOLÍ.....	4
SYMBOLY OBCE.....	7
PLASY NA HISTORICKÝCH POHLEDNICÍCH	8
CELKOVÉ POHLEDY	14
PAMÁTKY	34
KLÁŠTERNÍ AREÁL – NOVÝ KONVENT.....	34
KLÁŠTERNÍ AREÁL – KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE.....	40
KLÁŠTERNÍ AREÁL – PRELATURA / ZÁMEK METTERNICHŮ.....	42
KLÁŠTERNÍ AREÁL – SÝPKA A KRÁLOVSKÁ KAPLE.....	44
KLÁŠTERNÍ AREÁL – HOSPODÁŘSKÝ DVŮR.....	46
KLÁŠTERNÍ AREÁL – CENTRUM STAVITELSKÉHO DĚDICTVÍ.....	48
METTERNICHOVSKÁ HROBKA.....	50
DALŠÍ OBJEKTY.....	52
PROCHÁZKA MĚSTEM.....	54
OD PLZNĚ	54
HORNÍ ČÁST.....	55
POD NÁDRAŽÍM	58
RYBNÍK	60
STŘED	62
ALEJ VZDECHŮ.....	63
CHALUPY A DRAHOTÍN.....	64
NA KRALOVICE	67
V RÁJI, STŘELNICE, WERK	68
PRELÁTKA A PŘEHRADA	70
OKOLNÍ PŘIDRUŽENÉ OBCE.....	72
BABINA	72
NEBŘEZINY.....	78
LOMNIČKA	84
HORNÍ HRADIŠTĚ	87
ŽEBNICE	92
ŠKOLSTVÍ.....	96
ZÁKLADNÍ ŠKOLA	96
GYMNÁZIUM A STŘEDNÍ ODBORNÁ ŠKOLA	102
MATEŘSKÁ ŠKOLA	106
ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA.....	108
PRŮMYSL, DOPRAVA, OBCHODY, HOSPODY, SLUŽBY.....	110
PRŮMYSL.....	110
KNÍŽECÍ ŽELEZÁRNA (WERK).....	110
DALŠÍ PRŮMYSL.....	112
PIVOVAR	113

DOPRAVA	117
NÁDRAŽÍ.....	117
ŽELEZNIČNÍ MOST NAD ÚDOLÍM RYBNICKÉHO POTOKA	118
OBCHODY	119
HOSPODY	121
SLUŽBY.....	122
ORGANIZACE A SPOVKY	124
PLASY SPORTOVNÍ.....	124
HASIČI.....	129
ŠIPKAŘSKÝ SPOLEK	130
ZAHRÁDKÁŘSKÝ SPOLEK	130
AEROKLUB PLASY	131
LETECKO-MODELÁŘSKÝ KLUB PLASY	133
SVAZ TĚLESNĚ POSTIŽENÝCH	134
FOTOKLUB PLASY	134
DDM KOPRETINA PLASY.....	135
AKADEMICKÝ VRŠÍČEK.....	135
SPOLEK PŘES KOPEC.....	136
STARÁ CESTA.....	136
JAMKY RIDERS.....	137
PLASY SOBĚ.....	138
KNIHOVNA	139
FARNOST.....	140
HISTORICKÉ OSOBNOSTI.....	141
METTERNICHOVÉ.....	142
ZAJÍMAVOSTI.....	143
PŘÍRODA.....	143
ZOO PLASY	144
UDÁLOSTI, AKCE.....	145
VÁLEČNÁ OBDOBÍ.....	145
1. MÁJE.....	147
V LETECH 1945-1989	148
AKCE SOUČASNÉ	154
KULTURNÍ DŮM V PLASÍCH	154
PARTNERSKÉ MĚSTO FREIHUNG.....	158
OBCHVAT MĚSTA PLASY	159
LITERATURA A PRAMENY	160